

Bronzestøberen

Vidste du... at Solvognen blev lavet af en dygtig bronzestøber for 2500 år siden?

Bronzestøberens kendetegn

Bronzestøberen var en vigtig person. Han kunne smelte og forme bronze til ting.

Bronzestøberen var specialist. Han kunne et håndværk, de fleste andre ikke kunne. Først lavede han en model i bivoks af den ting, han ville forme. Udenom voksen lagde han sand og ler. Så varmede han formen op, så bivoksen smeltede væk. Nu kunne han hælde flydende bronze i formen og vente på bronzen stivnede. Til sidst slog han lerformen i stykker. Indeni lå en fin bronzeting.

Håndværket gik i arv fra far til søn.

De første bronzestøbere lærte støbekunsten fra håndværkere i udlandet. Derefter gik håndværket i arv fra far til søn.

Spør efter bronzestøberen

Vi finder bronzestøberens støbeforme og de ting, han har støbt.

Vi finder stumper af støbeforme, når vi udgraver bronzealderens bopladser.

Desuden finder vi de ting af bronze, bronzestøberen har lavet. Tingene finder vi i bronzealdersfolkets grave eller i moserne.

Solvognen er et mesterværk

Et af de fineste fund fra Danmarks oldtid er Solvognen. Den er støbt i bronze og har en bronzeplade belagt med guld. Hesten har været særlig svær at støbe. Du kan se Solvognen på Nationalmuseet i København, og så findes den på vores 1000-kroneseddel.

Se film

Hør børnene i Faktaboksen fortælle om bronzestøberen i filmen "Bronzealderen" på minuttal [3:00-4:08].

Hør arkæologen fortælle om syv flotte sværd af bronze i filmen "Dystrup-sværdene".

Du finder filmene på www.møde-med-oldtiden.dk.

Shamanen

Er der magi i din verden?

Shamanens kendetegn

En shaman er en person, der har magiske evner.

Shamaner kan bevæge sig mellem de levende og dødes verden og skifte mellem menneske- og dyrekrop. De kendes fra andre steder i verden - også i vore dage.

Der er personer fra bronzealderen, der skiller sig ud, fordi de har nogle mærkelige ting. Vi tænker derfor, at de kan have været særlige, magiske personer – en slags shamaner.

Spor efter shamanen

En lille gruppe af personer i bronzealderen blev begravet med nogle meget mystiske ting!

Vi har fundet nogle få personer, der er begravet med tasker med underlige ting, f.eks. halen fra en snog, kløer fra en los, underkæben fra et egern, rødder, bark, småsten og konkylier. Vi tror, det var personer, der udnyttede tingenes kraft til magi.

Shamanen kunne skifte mellem menneske- og dyrekrop.

Vi kan også se billeder i sten af personer med fuglevinger. Måske skal det forestille en shaman, der er på vej til at skifte fra menneske til fuglekrop.

Prøv at tegne en shaman, der skifter fra menneske til dyrekrop.

Opgave

Hvilke ting har shamanen fra filmen i sin taske? Og hvilke kræfter har tingene?

Se film

Hør shamanen fortælle i filmen "Bronzealderen" på www.møde-med-oldtiden.dk

Kvinden med urnen

*Vi graver min lille søns
brændte knogler ned i den
gamle gravhøj.*

*Hvordan begraver I
jeres døde?*

Kvinden med urnens kendetegn

Fra midten af bronzealderen blev det almindeligt at brænde de døde, og deres knogler kom i urner.

Man holdt op med at begrave de døde i egekister. I stedet brændte man de døde på et ligbål. Alle døde blev brændt – rig som fattig. Derefter samlede man de brændte knogler sammen og kom dem i en urne af ler.

Den døde fik gaver med i urnen.

Man gav stadig den døde gaver med. Men gaverne blev mindre, så de kunne være i urnen. Det kunne være ringe, armbånd, knapper, knive og nåle.

Man lavede mini-udgaver af store ting som f.eks. sværd, så det kunne komme med den døde i urnen.

Spor efter kvinden med urnen

Vi finder lerkar med brændte menneskeknogler.

I nogle af urnerne finder vi ringe, knapper og mini-sværd af bronze. Det er gaver til den døde.

Urnerne blev ofte gravet ind i siden af en af de gravhøje, som var bygget nogle hundrede år tidligere.

Vi finder urner med barneknogler og gaver i.

Vi kan undersøge om de brændte knogler i en urne har tilhørt et barn eller en voksen. I bronzealderen døde mange børn som ganske små. De døde måske under fødslen eller af en sygdom som helt små.

Vi finder brændte barneknogler og nogle gange en lille armring af bronze i urner. Det har barnet fået med som gave.

Opgave

I dag vælger man mellem at blive brændt og få sin aske i en urne eller begravet i kiste. Hvad har folk gjort i din familie? Og hvor de er begravet?

Se film

Hør kvinden med urnen fortælle i filmen "Bronzealderen" på minuttal [14:17–15:55] på www.møde-med-oldtiden.dk.

Den rejsende & hjemmefødningen

Hjemmefødningens kendetegn

De fleste mennesker i bronzealderen boede det samme sted hele deres liv.

De var bønder og passede deres huse, husdyr og marker. De havde kontakt med de bopladser, der lå i nærheden. Måske har mændene giftet sig med kvinderne fra andre bopladser.

Den rejsendes kendetegn

Nogle få rejste ud for at bytte varer med fremmede folkeslag længere mod syd.

De rejsende har sikkert tilhørt magtfulde høvdingefamilier. De byttede pelse og rav for smukke ting af bronze og guld. Desuden fik de skabt kontakt og venskaber til magtfulde familier langt borte.

Spor efter hjemmefødningen

Vi finder den almindelige bondes grav med få gaver.

Den almindelige bonde fik ikke bygget en gravhøj men blev begravet under den flade mark. Med sig fik han eller hun få gaver af hjemlige materialer - måske en kniv af flint eller en knap eller nål af ben.

Vi finder spor i jorden efter bondens ard (plov)

Arden har pløjet på kryds og tværs hen over marken for at løsne jorden. Forestil dig bonden bag arden, der bliver trukket af et par okser.

Spor efter den rejsende

De rige blev begravet i fine gravhøje med smukke og kostbare gaver fra fremmede steder.

Tingene fortæller os, at der har været kontakt til fremmede folkeslag. Her er kostbare ting af bronze og guld blevet byttet og endt hos rige høvdingefamilier herhjemme.

Opgave

Flyttede dine oldeforældre langt væk fra deres fødested? Hvad med dine bedsteforældre og dine forældre? Og hvad mon med dig?

Se film

Mød den rejsende og hjemmefødningen i filmen "Bronzealderen" [10:25 -14:13] på www.møde-med-oldtiden.dk.